

**МІНІСТЕРСТВО ОБОРОНИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ СУХОПУТНИХ ВІЙСЬК
ІМЕНІ ГЕТЬМАНА ПЕТРА САГАЙДАЧНОГО**

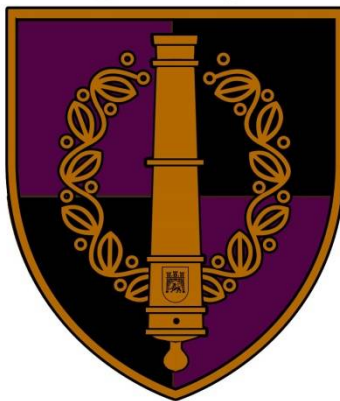

**ЗБРОЯРНЯ: ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ
ОЗБРОЄННЯ ТА ВІЙСЬКОВОЇ ТЕХНІКИ**

IV Міжнародна наукова конференція
21 лютого 2024 р.

Збірник тез доповідей

ЗБРОЯРНЯ

**Львів
Національна академія сухопутних військ
2024**

УДК 94+355.1+356/358+623
З 41

Рекомендовано до друку рішенням
Вченої ради Національної академії
сухопутних військ
(проткол від 08.01.2024 р. № 10)

Укладачі:
Харук А., Скорич Л.

З 41   **Зброяря: історія розвитку озброєння та військової техніки.**
IV Міжнародна наукова конференція 21 лютого 2024 р.: Збірник
тез доповідей. – Львів: НАСВ, 2024. – 217 с.

Матеріали наукового заходу висвітлюють актуальні питання з історії розвитку озброєння та військової техніки українського війська. Представлені дослідження охоплюють історичні етапи від часів Русі до сьогодення.

Збірник призначений для науковців, викладачів, аспірантів, курсантів, студентів і всіх, хто цікавиться історією розвитку озброєння та військової техніки українського війська.

УДК 94+355.1+356/358+623

ПРОГРАМНИЙ КОМІТЕТ

Павло Ткачук, *д.і.н., професор* (м. Львів, Україна)
Ігор Соляр, *д.і.н., професор* (м. Львів, Україна)
Олександр Дем'янюк, *д.і.н., професор* (м. Луцьк, Україна)
Віталій Виздрик, *д.і.н., професор* (м. Львів, Україна)
Василь Павлов (м. Київ, Україна)

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Андрій Харук, *д.і.н., професор* (м. Львів, Україна),
голова організаційного комітету
Лілія Скорич, *к.і.н., доцент* (м. Львів, Україна),
секретар конференції
Роман Квятковський (м. Львів, Україна)
Ірина Звонко (м. Львів, Україна)
Олексій Мазурін (м. Львів, Україна)
Назарій Матвіїв (м. Львів, Україна)
Роман Нанівський, *к.т.н.* (м. Львів, Україна)
Ганна Носова (м. Львів, Україна)
Галина Озерова (м. Львів, Україна)
Мар'яна Долганова (м. Львів, Україна),
секретар організаційного комітету

Розробка символіки заходу

Олексій Руденко, *Заслужений художник України* (м. Київ, Україна)

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО

Начальника Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, доктора історичних наук, професора, Заслуженого працівника освіти України генерал-лейтенанта Павла Ткачука

Шановні пані та панове, дорогі друзі і колеги!

Щиро вітаю учасників і гостей IV Міжнародної наукової конференції «Зброярня: історія розвитку озброєння та військової техніки».

Цього року традиційний науковий форум вчетверте збирає фахівців з історії озброєння і військової техніки. Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного як провідний видовий навчальний заклад вчергове збирає авторитетних зброєзнавців.

Днями завершується дворічний етап мужнього протистояння Сил оборони України повномасштабній російській збройній агресії.

За цей невеликий в історичному аспекті та визначальний для кожного з нас, проміжок часу ми стали свідками радикальних змін не лише у світогляді, поглядах на війну, розумінні справжніх друзів і справжніх ворогів. Сьогодні очакується еволюція арсеналу Збройних Сил України, його поповнення новими зразками озброєння, тактикою і практичним досвідом його ефективного застосування проти ворога.

Як і раніше, широке коло учасників конференції, різноплановість тематики поданих тез свідчать про великий інтерес, який викликає історія озброєння та військової техніки.

Хочу відзначити дослідження розвитку озброєння новітньої доби – війни України за свою незалежність.

Саме цій проблематиці присвячені роботи значної частини учасників. Чималої цінності їм додає те, що багато з них містять і практично прикладне значення, зокрема, застосування безпілотників різних класів та способи боротьби з ними.

Важливим напрямком є розвиток засобів індивідуального захисту, адже збереження життя наших воїнів було і залишається у пріоритеті.

Шановні колеги!

Ми бачимо, що «Зброярня» стає важливою платформою контактів вітчизняних і закордонних науковців.

Впевнений, що і цього року наукові дискусії сприятимуть подальшому розвитку зброєзнавчих досліджень та виходу їх на якісно новий і результативний рівень, що сприятиме нашому просуванню до омріяної Перемоги.

Бажаю учасникам конференції плідної та цікавої наукової роботи!

Застосовувати сасумату на полі бою починають в період Муромат(ч)і (1336 – 1573 рр.), як спис проти піхоти та проти кавалерії. Під час штурму фортець: при підйомі на стіни; при підйомі на стіни по драбині; як допомога при постановці драбини до стіни. Хоча більшість джерел вказують застосування даної зброї, період Едо (1603 – 1868 рр.). В цей час самураї стали нести поліційні функції та вести правоохоронні операції. Безліч не летальної зброї, а саме сасумату разом з цукубо (штовхачем) та содегарамі (крутилом) почали застосовувати, як і в Європі, для затримання злодіїв. Наконечником намагалися захопити зброю або шию, або кінцівку, або одягу супротивника та, діючи больовим прийомом, тримали його, поки хтось інший його зв'яже. А можна було просто вибити зброю з рук, підсікти ногу та утримувати супротивника на відстані, або притиснути до стіни чи землі.

Пізніше версію сасумати використовували при пожежах: при демонтажі палаючих будівель, при підйомі по сходах, знову ж таки, як при штурмі фортеці – допомога при постановці драбини, підйом по стіні.

Сучасну версію сасумати використовують в поліції та як засіб самооборони. Так само, як і багато століть тому для затримання злочинців. Вона схожа до середньовічної, але з іншого, сучасного матеріалу – алюмінію або армованого пластику з дугою без загострених лез та шипів. Держак телескопічний.

Володінню сасуматою навчають навіть у звичайних школах як елемент самозахисту для вчителів, щоб захистити себе та учнів. Особливо після шкільної різанини в Осаці у 2001 р. та низки інцидентів у 2002 р., пов'язаних з вторгненням підозрілих осіб до шкіл.

У Папуа Новій Гвінеї також існувала схожа зброя. Ще в середині 1800-х років її використовували племена у бою. Вона складалася з обруча, прикріпленого до списа. Використовували для лову та вбивства чоловіків. Обручем захоплювали голову ворога, після чого могли вразити наконечником списа в шию ззаду або потилицю, а могли захопити у полон.

Отже, бойовий рогац - досить дивний та незвичний вид зброї та побутовий інструмент, який дійшов до наших днів як зброя у децю зміненому вигляді, як зовні, так і функціонально, і як інструмент побуту без змін.

Калініченко В., к.і.н.,
Пивоваров С., д.і.н., професор
*Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича*

НАВЕРШЯ ШОЛОМА З ЧОРНІВСЬКОГО ГОРОДИЩА: ПОПЕРЕДНЄ ПОВІДОМЛЕННЯ

Дослідження середньовічного озброєння на українських землях є одним із пріоритетних напрямів у сучасній вітчизняній історіографії. Завдяки напрацюванням останніх десятиліть накопичені значні відомості

про походження і період використання різних видів зброї, простежені зміни в її типології, функціональному призначенні та технології виготовлення. Проте види середньовічного озброєння досліджені досить нерівномірно, як в територіальному, так і типологічному планах. Значної шкоди такому вивченню додають «чорна археологія» та приватне колекціонування, які депаспортизують знахідки та часто призводять до їх переміщення за межі держави. Тому важливими є публікації про артефакти військового призначення, виявлені на конкретних археологічних пам'ятках, та передача їх до музейних установ.

Серед виявлених на Буковині в останній час предметів середньовічного озброєння привертає увагу одна неординарна знахідка. Вона трапилася в підніжжі Чорнівського городища XIII ст., яке вже тривалий час досліджується науковцями. Артефакт, точніше їх група, були знайдені в оголенні схилу пагорбу і чітко виділялися на фоні світло-жовтої глини темно-коричневою іржавою плямою. Під час розчищення з'ясувалося, що це скупчення невеликих залізних предметів у кількості 8 екземплярів та більший за розмірами фігурний мідний конусоподібний, круглий в основі виріб. На перший погляд здавалося, що це верхня частина артилерійського боєприпасу періоду Першої світової війни. Схожі предмети часто траплялися у верхніх нашаруваннях городища та навколо нього.

Попереднє очищення знахідки показало, що мідна верхівка в середній частині має наскрізний квадратний отвір і в деяких місцях на її поверхні збереглася позолота. Тому версія про зв'язок артефакту із гарматним озброєнням відпала. Натомість розпочався пошук аналогій у середньовічних старожитностях й з'ясувалося, що знахідка за своєю конфігурацією належить до захисного обладунку, а саме до верхівки (навершя) купола шолома.

Верхня частина навершя шолома в давнину була пошкоджена сильним ударом зверху, що призвело до вдавнення його верхівки всередину порожнистої основи. Конструктивно-морфологічні параметри артефакту наступні: діаметр основи становить 33,1×33,4 мм, діаметр середньої частини в районі наскрізного отвору – 19 мм, діаметр уступу верхівки – 22,3×20,4 мм, діаметр шпиль – 13,3 мм, загальна висота – 39,5 мм, розміри отвору – 4×4 мм. Знайдені поруч залізні прямокутні фрагменти, очевидно були продовженням навершя і склали верхню частину купола. Всі вони різні за формою, зі слідами перебування у вогні й мають товщину 18-19 мм, найбільший із них має висоту 44,9 мм. На жаль, вони не стикаються між собою і тому відтворити форму купола є проблематично.

Загальновідомо, що шолом у добу середньовіччя був важливим елементом захисного обладунку воїна, а також символом рангу і влади військової еліти. Досить часто шоломи були найбільш прикрашеною та персоніфікованою частиною бойового обладунку. В давньоукраїнську добу вкриті позолотою чи посріблені шоломи були обов'язковим

атрибутом соціальної верхівки - князів і бояр. Під час походів та бойових дій блискучий шолом з прикріпленою до нього яскравою тканиною чи шматком шкіри був орієнтиром для воїнів і позначав місце, де знаходився воєначальник.

В історіографії досить детально розроблена типологія шоломів, в основу якої покладена форма купола та наявність чи відсутність засобів захисту обличчя. Значно менше уваги приділено елементам декоративного оздоблення шолома, зокрема наверхшам (шпилям). У зв'язку із цим пошуки аналогів наверхшам із Чорнівського городища тільки розпочинаються.

Насамперед через його деформацію розглядаються можливі варіанти графічної реконструкції. На даний час пропонуємо три варіанти відтворення початкової форми шпиля: у вигляді конуса зі сферою, конуса з перехватом у середній частині та сферою на кінці та з двома сферами - великою «яблуко» в середній частині та малою зверху. Припускаємо, що наверхшам з городища найбільш близьке до третього варіанта, адже сильний удар міг повністю сплющити середню кулю і втиснути в неї верхівку з малою кулею.

Здійснюються також пошуки аналогів чорнівського наверхшам серед опублікованих екземплярів шоломів першої половини - середини XIII ст. Повністю ідентичного екземпляра поки що не знайдено. Але є цілий ряд близьких аналогій, наприклад, шоломи золотоординського часу з Алтаю (Шадріно, Мульта), Уралу (Озерновський-III), Угорщини (Ченгеле), Румунії (Ватра-Молдовіца). Досить схожим на цю знахідку є наверхшам шолома з Дорогобужа на Волині. Воно вінчає сфероконічний шолом, який мав захисну пластину з наносником та петлі для кріплення бармиці. Шолом знайшли у житлі, знищеному в середині XIII ст.

У середній частині наверхшам з городища є прямокутної форми наскрізний отвір для кріплення металевго кільця чи шкіряного шнура. Завдяки цьому до шолома кріпився яловець (єловець) - прапорець із шкіри чи тканини, який виділяв власника в поході та на полі бою і був впізнаваним елементом. Подібні пристосування відомі на багатьох знайдених шоломах, на деяких із них збереглися металеві кільця. Зокрема, отвір мало наверхшам шолома з Києва (знахідка 1834 р.), а кільця - шоломи з с. Піски на Канівщині, з Чингульського кургану, Городця, Таборівки тощо.

Отже, знайдене наверхшам, яке в давнину прикрашалось позолотою, було приналежністю шолома соціально значущої особи. Зараз, до повного вивчення артефакту, зарано говорити, кому міг належати шолом: оборонцю чи нападнику. Знайдені навколо городища предмети озброєння (наконечники стріл, списів, фрагменти бойових сокир) свідчать про інтенсивні бойові дії на підступах до нього, а сліди потужної пожежі на пам'ятці вказують на її знищення під час облоги. Сподіваємося, що подальше дослідження дозволить отримати більше інформації про цю знахідку, а можливо, й про її власника.

ЗМІСТ

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО Начальника Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, доктора історичних наук, професора, Заслуженого працівника освіти України генерал-лейтенанта Павла Ткачука	4
--	---

СЕКЦІЯ 1

ВІД МЕЧА ДО ГВИНТІВКИ: ЗБРОЯ І ВІЙСЬКОВА ТЕХНІКА ВІД НАЙДАВНІШИХ ЧАСІВ ДО КІНЦЯ ХІХ ст.

Верхотурова М. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ ЗБРОЇ В УКРАЇНІ З ХІ СТОЛІТТЯ ДО 1840 РОКУ <i>(Науково-дослідний інститут публічного права) .....</i>	5
Вигівська О., Весельська А. РОЗВИТОК АРТИЛЕРІЇ З ДАВНІХ ЧАСІВ ДО КОЗАЧЧИНИ <i>(Житомирський військовий інститут імені С. П. Корольова) .....</i>	7
Воротняк І. ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ ВОЗОВОГО ТАБОРУ ВАРВАРСЬКИМИ ПЛЕМЕНАМИ ЄВРОПИ У ДОБУ АНТИЧНОСТІ <i>(Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича) .....</i>	9
Дацюк О. ШПАГИ В КОЛЕКЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО ІСТОРИКО-АРХІТЕКТУРНОГО МУЗЕЮ «КИЇВСЬКА ФОРТЕЦЯ» <i>(Національний історико-архітектурний музей «Київська фортеця») .....</i>	11
Дурач В., Ткачук П. РОЗВИТОК ОЗБРОЄННЯ ТА ЗБРОЇ УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА ЯК МИСТЕЦТВО ВІЙНИ <i>(Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного) .....</i>	13
Калінін І. БОЙОВИЙ РОГАЧ <i>(Приватний вищий навчальний заклад «Київський медичний університет») .....</i>	15
Калініченко В., Пивоваров С. НАВЕРШЯ ШОЛОМА З ЧОРНІВСЬКОГО ГОРОДИЩА: ПОПЕРЕДНЄ ПОВІДОМЛЕННЯ <i>(Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича) .....</i>	16
Капуста А. КРЕМІНЬ З ГАЛИЧНИНИ (ТЕРИТОРІЯ СУЧАСНИХ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ТА ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ) У ВОГНЕПАЛЬНІЙ ЗБРОЇ АВСТРІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ В ХVІІІ-ХІХ ст. <i>(Микулинецький центр дітей та юнацтва) .....</i>	19

Пахалюк С.	
ПЕРШІ ГАРМАТИ У КРАЇНАХ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ	
<i>(Волинський національний університет імені Лесі Українки)</i>	22
Рак Т.	
КОРДИ ЗІ ЗБІРКИ ЛЬВІВСЬКОГО ІСТОРИЧНОГО МУЗЕЮ.	
ПИТАННЯ АТРИБУЦІЇ <i>(Комунальний заклад Львівської обласної ради «Львівський історичний музей»)</i>	24
Рибчинський Н.-М.	
СИСТЕМА ОБОРОНИ РАННЬОСЕРЕДНЬОВІЧНОГО	
ГОРОДИЩА ДОБРИНІВЦІ НА БУКОВИНІ	
<i>(Львівський національний університет імені Івана Франка)</i>	25
Салогор В., Мокринський О.	
РОЗВИТОК ВОГНЕПАЛЬНОГО ОЗБРОЄННЯ	
<i>(Державний науково-дослідний інститут випробувань і сертифікації озброєння та військової техніки)</i>	28
Стаднічук О., Мельник Н., Каршень А.	
ЗАХИСТ ОСОБОВОГО СКЛАДУ: ВІД ФОРТЕЦІ ДО РАДАРА	
<i>(Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного)</i>	30

СЕКЦІЯ 2

У СВІТОВИХ ВІЙНАХ І ЛОКАЛЬНИХ КОНФЛІКТАХ: ЗБРОЯ ТА ВІЙСЬКОВА ТЕХНІКА ХХ – ПОЧАТОК ХХІ ст.

Бобров О., Горохівська Н., Кошкаров Ю. ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ТАНКІВ ПІД ЧАС КОНФЛІКТУ 1991 РОКУ В ІРАКУ (<i>Військовий інститут танкових військ Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»</i>)	33
Вигівська О., Бондарчук Д. ПЕРЕГОНИ МІЖ МЕЧЕМ ТА ЩИТОМ (<i>Житомирський військовий інститут імені С. П. Корольова</i>)	35
Вигівська О., Синчишен Я. РОЗВИТОК ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ РОЗВІДКИ (<i>Житомирський військовий інститут імені С. П. Корольова</i>)	37
Виздрик В. ФАКТОР УТВЕРДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ НА ЗАКАРПАТТІ – «КАРПАТСЬКА СІЧ» (<i>Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного</i>)	39
Ворожко В. З ІСТОРІЇ СТВОРЕННЯ РАДЯНСЬКОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ (<i>Національний авіаційний університет, Галузевий державний архів СБ України, м. Київ</i>)	42
Горбов О., Панін О. ПОГЛЯД КРИЗЬ ЗБРОЮ: ЕПОХА ТА ПРОГРЕС В ЕВОЛЮЦІЇ ПРИЦІЛІВ ДЛЯ БРОНЕТАНКОВОГО ОЗБРОЄННЯ (<i>Військовий інститут танкових військ Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»</i>)	44
Дем'янюк О. ЗАГАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ДРОНОВИХ ПРОГРАМ У КОРОЛІВСЬКОМУ ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКОМУ ФЛОТІ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ (2010 – 2020 РОКИ) (<i>Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти</i>)	47
Задунайський В. ВПЛИВ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ НА ВИКОРИСТАННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ХИТРОСТІ «ЗАСКОЧИТИ» УКРАЇНСЬКИМИ ПОВСТАНЦЯМИ ПІД ПРОВОДОМ НЕСТОРА МАХНА (<i>Український католицький університет</i>)	49
Канчуга М., Зеленюх О., Дуфанець І. РОЛЬ «ТЕХНІЧКИ» У СВІТОВИХ КОНФЛІКТАХ (<i>Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного</i>)	52

Кучик О., Щербина Д. РОЗУМНА ЗБРОЯ: ВІД ТВАРИННОГО ІНСТИНКТУ ДО ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ (<i>Львівський національний університет імені Івана Франка</i>)	54
Лук'янченко С. ВІЙСЬКОВО-ПРОМИСЛОВИЙ КОМПЛЕКС СРСР: РОЗБУДОВА, НЕДОЛКИ СТРУКТУРИ ТА УПРАВЛІННЯ (<i>Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного</i>)	56
Магась В., Панасюк А. ЗАСТОСУВАННЯ АВТОМАТИЧНОЇ ЗБРОЇ В РОКИ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ (<i>Житомирський військовий інститут імені С. П. Корольова</i>)	58
Матузко Б., Чорний М., Міщенко Я. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ТАНКОВИХ СИСТЕМ ОЧИЩЕННЯ ПОВІТРЯ (<i>Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного</i>)	60
Мельник В. АРМІЙСЬКА АВІАЦІЯ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ТА ЇЇ ТЕХНІКА (<i>Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного</i>)	63
Орел С. НЕЗВИЧНІ ОЗБРОЄННЯ В ІСТОРІЇ II СВІТОВОЇ ВІЙНИ (<i>Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного</i>)	65
Перемибіда І., Наумко М. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ТА МОДИФІКАЦІЙ КОЛІСНИХ БРОНЬОВАНИХ БОЙОВИХ МАШИН У XX СТОЛІТТІ (<i>Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного</i>)	67
Петрик А. ТЕРОР ПРОТИ ЦИВІЛЬНОГО НАСЕЛЕННЯ У ХОДІ ВІЙНИ ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ ЛАТВІЇ (1918 – 1920 рр.) (<i>Інститут історії та археології Балтійського регіону, Клайпедський університет</i>)	69
Плазова Т., Приймачук С. ПРОТИТАНКОВА АРТИЛЕРІЯ ПЕРШОЇ ТА ДРУГОЇ СВІТОВИХ ВОЄН (<i>Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного</i>)	72
Приймачук О., Марцинкевич О. РОЛЬ ТАНКІВ У БИТВАХ ВІД СВІТОВОЇ ВІЙНИ ДО СУЧАСНИХ ВОЄН (<i>Житомирський військовий інститут імені С. П. Корольова</i>)	74

Сімоненко О., Калініченко О. РОЛЬ КОМАНДИРА У СФЕРІ МОРСЬКОЇ БЕЗПЕКИ В ІСТОРИЧНОМУ ВИМІРІ НА ДВОХ ПРИКЛАДАХ У ВІЙНАХ XX ТА XXI ст. (<i>Національна академія СБУ, Асоціація ветеранів ВМС України</i>)	76
Скорич Л., Клепачевський В. БРОНЯ НА ВУЛИЦЯХ: ПАНЦИРНІ АВТОМОБІЛІ У ВУЛИЧНИХ БОЯХ ПІД ЧАС ПЕРШИХ ВИЗВОЛЬНИХ ЗМАГАНЬ (<i>Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного</i>)	78
Сороківська-Обіход А. УКРАЇНСЬКИЙ ФЛОТ ПЕРШИХ ВИЗВОЛЬНИХ ЗМАГАНЬ (1917 – 1921 рр.) (<i>Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного</i>)	80
Торопчин Д. «КИШЕНЬКОВА» АРТИЛЕРІЯ НА ФРОНТАХ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ ТА ЇЇ ІМПРОВІЗАЦІЇ (<i>Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного</i>)	83
Franz M. POLSKIE LOTNICTWO MYŚLIWSKIE 1936-1939. STRACONE SZANSE - UTRACONA PRZEWAGA (<i>Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu</i>)	85

СЕКЦІЯ 3

В БОЯХ ЗА УКРАЇНУ ЗБРОЯ І ВІЙСЬКОВА ТЕХНІКА В РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКІЙ ВІЙНІ 2014 – 2023 рр.

Андрощук О., Григорчук О., Первак С., Холін В. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ РОБОТИЗОВАНИХ ПЛАТФОРМ У ВЕДЕННІ БОЙОВИХ ДІЙ, ПІДТРИМКИ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОСТАЧАННЯ ОСТАННЬОЇ МИЛІ ДЛЯ БОЙОВИХ ПІДРОЗДІЛІВ (<i>Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного</i>)	88
Вигівська О., Говда М., СТРІЛЕЦЬКА ЗБРОЯ У РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКІЙ ВІЙНІ (<i>Житомирський військовий інститут імені С. П. Корольова</i>)	90
Вигівська О., Супрученко А. В БОЯХ ЗА УКРАЇНУ: ЗБРОЯ СНАЙПЕРІВ (<i>Житомирський військовий інститут імені С. П. Корольова</i>)	92
В'яткін Ю., Кадиляк А. ОСОБЛИВОСТІ ВОГНЕВОГО МОДУЛЯ НА БАЗІ САМОХІДНОГО 120-ММ МІНОМЕТА «РАК» (<i>Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного</i>)	95
Голова М. ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМИ FRANKEN SAM ДЛЯ ПОСИЛЕННЯ ПРОТИПОВІТРЯНОЇ ОБОРОНИ ДЕРЖАВИ (<i>Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного</i>)	97
Гукал А., Рубльов В.І., Рубльова Р. ЗАХИСНИКИ УКРАЇНСЬКОГО НЕБА (<i>Харківський національний університет Повітряних Сил</i>)	99
Драган М. КАРИКАТУРА ЯК ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНА ЗБРОЯ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ (<i>Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного</i>)	101
Заболотнюк О. ЛЕНД-ЛІЗ ДЛЯ УКРАЇНИ (2022 р.): ПРИНЦИПИ ДІЇ ЗАКОНУ, УМОВИ ПОСТАЧАННЯ ЗБРОЇ (<i>Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного</i>)	103
Задерієнко С. ЕВОЛЮЦІЯ БЕЗПІЛОТНИХ ЛІТАЛЬНИХ АПАРАТІВ ЦИВІЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ В УДАРНІ ДРОНИ (<i>Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного</i>)	105

Задорожний І., Головка Ю. ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОМПЛЕКСНОГО ЗАХИСТУ ЗРАЗКІВ ОЗБРОЄННЯ ТА ВІЙСЬКОВОЇ ТЕХНІКИ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ ВІД УРАЖЕННЯ FPV-ДРОНАМИ <i>(Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного)</i>	107
Калініченко О. «БРИДКЕ КАЧЕННЯ» ФЛОТИЛІЇ МОРСЬКИХ ДРОНІВ УКРАЇНИ <i>(ВГО «Асоціація ветеранів Військово-морських сил України»)</i>	109
Каляев А., Когут П. ПРОБЛЕМИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОБОРОННОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ <i>(Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного)</i>	111
Ковба М., Кудряшов Ю., Шапар Т., Голубовська О. СПОСОБИ ТА ЗАСОБИ ПРОТИДІЇ FPV-ДРОНАМ ПРОТИВНИКА <i>(Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, Житомирський військовий інститут імені С.П. Корольова, Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного)</i>	115
Кузьменко Р., Ковба М., Зімчук І. Кудряшов Ю. АВТОМАТИЗОВАНИЙ ДИСТАНЦІЙНОКЕРОВАНИЙ БОЙОВИЙ МОДУЛЬ «ШАБЛЯ» <i>(Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, Житомирський військовий інститут імені С.П. Корольова)</i>	118
Легкодух В. ІНФОРМАЦІЙНА ЗБРОЯ ЯК НЕВІД'ЄМНИЙ КОМПОНЕНТ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ 2014 – 2021 рр. <i>(Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного)</i>	120
Любашенко М., Нор О. ЗАСТОСУВАННЯ БРОНЬОВАНИХ АВТОМОБІЛІВ У РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКІЙ ВІЙНИ <i>(Центр досліджень воєнної історії ЗС України)</i>	122
Лячин С., Таран В., Хардель Р. ПЕРСПЕКТИВИ ПЕРЕОЗБРОЄННЯ ВІЙСЬКОВИХ ЧАСТИН АВТОМОБІЛЬНОЮ ТЕХНІКОЮ <i>(Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного)</i>	125
Магалецький О., Кріт М. АРТИЛЕРІЯ ЯК ОСНОВА СУЧАСНОГО ВЕДЕННЯ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ <i>(Житомирський військовий інститут імені С. П. Корольова)</i>	127

Марченко Я.	
ЯДЕРНЕ РОЗЗБРОЄННЯ УКРАЇНИ: ЕТАПИ, ОСОБЛИВОСТІ	
<i>(Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного</i>	129
Медвідь М., Ніконенко А.	
РЕЗУЛЬТАТИ ЗАСТОСУВАННЯ ТРЕНАЖЕРІВ ОЗБРОЄННЯ ВПРОВАДЖЕНИХ В ПРОФЕСІЙНУ ПІДГОТОВКУ КИЇВСЬКОГО ІНСТИТУТУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ	
<i>(Київський інститут Національної гвардії України)</i>	131
Миколайчук В., Ковба М., Кудряшов Ю., Шапар Т.	
ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ФУНКЦІЙ РАДІОСТАНЦІЙ MOTOROLA DP4400, DP4800 В БОЙОВИХ УМОВАХ	
<i>(Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, Житомирський військовий інститут імені С.П. Корольова)</i>	134
Пантюхін С., Германенко Л., Василюк Д.	
СТАН ОЗБРОЄННЯ УКРАЇНИ У ПЕРІОД 2014 – 2023 рр.	
<i>(Державний науково-дослідний інститут випробувань і сертифікації озброєння та військової техніки)</i>	136
Соляр І.	
ПОСТАЧАННЯ ОЗБРОЄННЯ США В 2011 – 2021 рр.: НЕУКРАЇНСЬКИЙ ВИМІР, ГОЛОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ЩОРІЧНИКА СППРІ)	
<i>(Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України)</i>	138
Таран В., Лячин С. Хардель Р.	
ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РЕМОНТУ ТА ВІДНОВЛЕННЯ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ І ТЕХНІКИ ПІД ЧАС ВЕДЕННЯ БОЙОВИХ ДІЙ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	
<i>(Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного)</i>	141
Таранець С., Конопка В.	
ЗАСОБИ ПОВІТРЯНОГО НАПАДУ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ: РІК СПРОТИВУ (24 ЛЮТОГО 2022 – 28 ЛЮТОГО 2023 рр.)	
<i>(Центр досліджень воєнної історії ЗС України)</i>	143
Ткачук П.	
ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙСЬКОВА СПІВПРАЦЯ В ХОДІ ПОВНОМАСШТАБНОЇ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	
<i>(Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного)</i>	147
Филипенко А., Крет М.	
ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ FPV-ДРОНІВ У РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКІЙ ВІЙНІ	
<i>(Центр досліджень воєнної історії ЗС України)</i>	150

Фуртес О. САУ КРАВ – ЗБРОЯ ПЕРЕМОГИ (ВІД СТВОРЕННЯ ДО БОЙОВОГО ЗАСТОСУВАННЯ) (<i>Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного</i>)	152
Харук А. РОСІЙСЬКІ БРОНЬОВАНІ РАРИТЕТИ В БОЯХ В УКРАЇНІ (<i>Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного</i>)	154
Шинкаренко О., Спірін Д., Погорілий О. СИСТЕМИ ПРОТИПОВІТРЯНОЇ ОБОРОНИ УКРАЇНИ (<i>Державний науково-дослідний інститут випробувань і сертифікації озброєння та військової техніки</i>)	157
Shebanov A., Lastavchuk R. MEANS OF WATER AREA RECONNAISSANCE THAT HAVE COME TO US DURING THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR (<i>National Army Academy</i>).....	159

СЕКЦІЯ 4

ВІД КОЛЬЧУГИ ДО ПІКСЕЛЯ: ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ЗАСОБІВ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАХИСТУ, ОДНОСТРОЇВ ТА ВІЙСЬКОВОЇ СИМВОЛІКИ

Вигівська О., Гутюк Ю.

ЗАХИСНЕ СПОРЯДЖЕННЯ: ВІД КОЛЬЧУЖНИХ СОРОЧОК ДО УДОСКОНАЛЕНИХ СИСТЕМ ІНДИВІДУАЛЬНОГО

ЗАХИСТУ (*Житомирський військовий інститут*

імені Сергія Корольова) 162

Вознюк О., Сердюк С.

КОЗАЦЬКА ТРАДИЦІЯ ВІЙСЬКОВОЇ ПІДГОТОВКИ МОЛОДИХ ВОЇНІВ В КОНТЕКСТІ ІНДОЄВРОПЕЙСЬКОЇ МІЛІТАРНОЇ КУЛЬТУРИ (*Національна академія сухопутних*

військ імені гетьмана Петра Сагайдачного) 164

Дейнеко С., Данченко С.

ПОРТСИГАР ЗІ «СЛІДОМ ЛЕВА»

(*Харківський історичний музей імені Миколи Сумцова*) 166

Десятніков І., Германенко Л.,

АМЕРИКАНСЬКА ВІЙСЬКОВА ТЕХНІКА НА ГРОШОВИХ ЗНАКАХ ЦЕНТРАЛЬНОГО КОМІТЕТУ НАЦІОНАЛЬНОГО ФРОНТУ ВИЗВОЛЕННЯ ПІВДЕННОГО В'ЄТНАМУ

(*Черкаський фізико-математичний ліцей, Державний науково-*

дослідний інститут випробувань і сертифікації

озброєння та військової техніки) 169

Зінкевич Р.

ОДНОСТРОЇ ТА ЗНАКИ РОЗРІЗНЕННЯ УГА

(*Національна академія Сухопутних військ*

імені гетьмана Петра Сагайдачного) 171

Кмін А.

СИМВОЛІКА ВІЙСЬКОВОЇ ВЕТЕРИНАРІЇ УКРАЇНИ

(*Національна академія сухопутних військ*

імені гетьмана Петра Сагайдачного) 173

Куцька О., Куцька К.

СИМВОЛИ РОСІЙСЬКОЇ ШИРОКОМАСШТАБНОЇ АГРЕСІЇ В УКРАЇНУ (*Національна академія сухопутних військ*

імені гетьмана Петра Сагайдачного Львівський інститут

Міжрегіональної Академії управління персоналом) 175

Мазур І., Матала І.

ЕКСКУРС В ІСТОРІЮ ТА СЬОГОДЕННЯ ВІТЧИЗНЯНОГО БРОНЕЖИЛЕТА (*Національна академія сухопутних військ*

імені гетьмана Петра Сагайдачного) 177

Мазурін О. «RATE» – ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ КОНТРОЛЮ ЗДОРОВ'Я ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ США (Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного)	180
Манзьяк О. НАРУКАВНІ ЗНАКИ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ: ВІДДЗЕРКАЛЕННЯ ІСТОРІЇ ТА ВІЙСЬКОВОЇ ТРАДИЦІЇ (Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного)	182
Мельник О. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ОКРЕМОГО ЗАГОНУ УКРАЇНСЬКИХ СІЧОВИХ СТРІЛЬЦІВ (Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного)	184
Ніколайчук Л., Паценко Д. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ВІЙСЬКОВОЇ ФОРМИ ОДЯГУ ДЛЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ (Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного)	186
Обіход М. РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ КОНЦЕПТУ ПРИСВОЄННЯ ПОЧЕСНИХ НАЙМЕНУВАНЬ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ (Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного)	188
Павлік М. PERSONAL PROTECTIVE EQUIPMENT FOR SERVICEWOMEN AT THE PRESENT STAGE OF THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR (Навчальний центр імені Василя Вишиваного Національної гвардії України)	191
Пашковський В., Перемибіда Д. ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ ІНДИВІДУАЛЬНОГО БРОНЕЗАХИСТУ ВОЇНА (Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного)	192
Плазова Т. ВІЙСЬКОВИЙ ОДЯГ І ЗНАКИ РОЗРІЗНЕННЯ ВОЯКІВ УПА (Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного)	194
Сьома Б. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ЗАСОБІВ ЗАХИСТУ ТА ВІЙСЬКОВОЇ СИМВОЛІКИ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ НА РІЗНИХ ЕТАПАХ СТАНОВЛЕННЯ (Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного)	196

Фтемов Ю., Ластавчук Р. ЕВОЛЮЦІЯ КОНЦЕПЦІЇ КАМУФЛЯЖУ: ВІД ПОЧАТКОВИХ ЕТАПІВ ДО СУЧАСНОСТІ (<i>Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного</i>)	199
Хань С., Левадна С., Мальваний С., Сінько В. АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ЗАСОБІВ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ВІД ЗБРОЇ МАСОВОГО УРАЖЕННЯ (<i>Військовий інститут танкових військ Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»</i>)	201
Шелюх О. ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ ЯК ОДНОГО З ЧИННИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ (<i>Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного</i>)	203

Наукове видання

ЗБРОЯРНЯ: ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ОЗБРОЄННЯ ТА ВІЙСЬКОВОЇ ТЕХНІКИ

IV Міжнародна наукова конференція
21 лютого 2024 р.

Збірник тез доповідей

**Відповідальність за зміст та достовірність інформації, поданої у
збірнику тез доповідей, несуть автори.*

Підписано до друку __. __. 2024 р.
Формат 60x90/16. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman. Офсетний друк
Ум. друк. арк. 13,56
Обл.-вид. арк. 11,43
Замовлення №

Видавець та виготовлювач – Національна академія сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного
79026, м. Львів, вул. Героїв Майдану, 32
тел.: (032) 258-64-12

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців,
виготівників та розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 3939 від 14.12.2010 р.